

30

El segrest de la política. Cròniques 2010

David Miró

Universitat Progressista
d'Estiu de Catalunya (UPEC) és filla d'un
llinatge que no vol que resti desconegut.
Fills i néts de les aspiracions de les classes
populars catalanes del segle XIX, plasmades
en el seu vell lema "Instruïu-vos i sereu lliures, associeu-
vos i sereu forts, estimeu-vos i sereu feliços", fills i néts
de l'esforç de la primavera republicana dels anys trenta
on s'anunciava que "Per damunt de tot, cultura.
Res no quedarà de l'esforç cívic dels nostres dies sense
la pressió d'un ambient que ens porti a tots pels
camins més càlids de la intel·ligència" i fills i néts de
l'antifranquisme social i polític que aconseguí reconstruir
la raó democràtica al nostre país, volem que el llegat del
passat també teixeixi el nostre present cap al futur.

Autor: David Miró Molés
Assessorament lingüístic: Montse Alba
Coordinació de la publicació: Montse Alba

Edita: UPEC
Producció: Primera Impressió
ISBN. 978-84-614-5268-2
DL. B-41352-2010

El contingut d'aquesta publicació pot ser reproduït, sempre que se'n citi la procedència.

Aquest llibre està imprès en paper certificat FSC, Boscos Ben Gestionats, Fons controlades i fusta i fibra reciclada.

El segrest de la política
Cròniques 2010

David Miró Molés

Periodista

Sense descartar que durant anys hàgim viscut a la inòpia, immersos en un autoengany permanent, potser en una mena de llibertat vigilada, la crisi econòmica mundial ha posat damunt la taula el principal problema que aborden les societats al segle XXI: el segrest de la política i el buidatge de la democràcia per part dels actors econòmics globals. Tantes energies esmerçades en criticar la nostra classe política i ara descobrim que són només uns titelles en mans de no se sap quins interessos, uns ens anomenats “mercats”, que dicten les polítiques econòmiques dels governs al marge del seu color polític. Quin mana realment? De què serveix el nostre vot? Aquestes són preguntes sense una resposta clara, però que van planar al llarg de les Jornades de la Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya 2010, celebrades al mes de juliol a la Facultat d'Història de la Universitat de Barcelona.

Sindicalistes i professors universitaris, polítics en actiu i en retirada, escriptors i dirigents veïnals, jutges i metges. Tots ells, cadascun des de la seva problemàtica concreta, des del seu punt de vista particular, van coincidir en el diagnòstic: tenim una societat malalta en què, ni tan sols en l'àmbit individual, resulta fàcil assolir un grau raonable de felicitat. Tenim pors, dubtem, renunciem als nostres principis per una falsa promesa de progrés, ens perdem entre l'allau d'informació que ens assetja i publicitat que ens colpeja. Sabem, o més aviat intuïm, que algú s'està beneficiant de tot plegat, però som incapaços, l'esquerra sobretot es revela incapaç o incapacitada, de convertir aquest malestar en una resposta política col·lectiva, articulada, creïble i encoratjadora. Assistint a les jornades de la UPEC, i repassant després les notes preses durant les jornades, un no té més remei que acceptar que els valors clàssics de l'esquerra (solidaritat, acció col·lectiva, igualtat d'oportunitats, reconeixement de l'esforç) estan en retrocés, que els grans debats tenen lloc en un paradigma neoliberal on la discussió ja no és com pagar el nostre sistema de benestar social (que respon a una determinada concepció del món i de l'ésser humà) sinó si ens el podem permetre, com si fos el caprici d'una civilització decadent.

Es comença per segrestar les paraules, per buidar-les de significat, i s'acaba per segrestar la política, per dictar a un govern democràticament elegit què és el que ha de fer i, sobretot, què és el que no pot fer. Un jutge del Tribunal Suprem nord-americà va deixar escrit que el càrrec més difícil d'exercir en democràcia és el de ciutadà. No deixem que ens prenguin també aquest dret.

David Miró

Dilluns, 12 de juliol
Jornada inaugural
Intervenció del rector de la UPEC, Jordi Serrano.

“Ens han robat la política”. Amb aquesta rotunda afirmació va inaugurar el rector de la Universitat Progressista d’Estiu de Catalunya (UPEC), Jordi Serrano, la seva sisena edició. El to apocalíptic estava plenament justificat i va prendre més relleu al ser pronunciat al costat del màxim representant polític de Catalunya, el president de la Generalitat, José Montilla, que assentia amb el rostre les afirmacions de Serrano a penes dos dies després d’encapçalar una de les majors manifestacions de la història de Catalunya, en aquest cas en contra de la sentència de l’Estatut. Serrano havia assenyalat d’entrada el que havia de ser el fil conductor de les jornades, la denúncia d’un sistema en el qual l’opinió dels ciutadans compta cada vegada menys. El rector de la UPEC va continuar acusant els poders econòmics d’haver segrestat la voluntat dels governs i els poders judicials de capgirar les decisions dels parlaments i la ciutadania. “Avui ja és tan utòpic el federalisme com la independència”, va asseverar amb un punt de tristesa, el d’aquell que veu com el somni federalista, que va més enllà del contencions Catalunya-Espanya i

entronca amb la tradició del republicanisme, s'allunya en l'horitzó.

Però com que aquest és només un dels problemes que assetgen l'esquerra, el rector es va endinsar en allò que considerava tòpics dretans que han fet fortuna, com ara el de considerar que s'ha estirat més el braç que la màniga, ja que això comporta culpabilitzar la gent normal i corrent de la crisi quan els culpables, tothom ho sap, són uns altres. "Algú hauria d'anar a la presó", va proclamar enmig dels aplaudiments dels assistents.

10

També va defensar el paper intervencionista de l'Estat, des de la racionalitat, això sí. Com a bon fill de la Il·lustració i confiat en el paper alliberador de la cultura, Serrano creu que la raó és una poderosa arma de destrucció massiva que els febles han d'utilitzar més sovint. I d'aquí la importància de fòrums de debat com la UPEC.

El problema, tal com va explicar, és que la societat actual porta els individus a actuar en solitari, i aquesta és la millor manera de restar força a les reivindicacions col·lectives, de classe. Els filòsofs Andy Furlong i Fred Cartmel ho expliquen d'aquesta manera. Abans rics i pobres anaven a la mateixa estació i pujaven en el mateix tren, uns

en primera i altres en tercera. De vegades els pobres baixaven abans i els rics continuaven, però si hi havia algun problema i el comboi s'aturava, rics i pobres podien organitzar una protesta efectiva perquè tenien el mateix interès a arribar a lloc. Ara tothom va en el seu cotxe particular, tothom es creu lliure. La diferència és que els rics tenen un GPS de darrera generació (formació, estudis, contactes...) i sempre arriben a destí, mentre que els pobres es perden en la multitud de rotondes que poblen les nostres carreteres. I quan fracassen, en lloc de veure-ho com un problema col·lectiu, ho somatitzen com un fracàs personal i acudeixen al metge perquè els receptin antidepressius. Així funciona la nostra societat actual. I contra això no hi ha altre camí que recuperar els valors de l'esquerra i la consciència col·lectiva. Reprogramar el nostre GPS en definitiva.

Intervenció del Molt Honorable José Montilla

El president no va decebre. Segurament perquè la UPEC és un dels pocs espais públics on ser d'esquerres, o defensar els valors de l'esquerra, no està penalitzat i a José Montilla se'l va veure còmode en aquest ambient de crítica oberta al sistema que ell d'alguna manera representa, i potser

per això va començar amb el que podria semblar una obvietat, com ara defensar l'obra de govern de les esquerres, però que en aquell moment, a les portes d'unes eleccions on la dreta era favorita, sonava gairebé revolucionari, un punt romàntic i tot. Agafant-se a Bauman, el primer secretari del PSC va reprendre el fil de les reflexions de Serrano per afirmar que "la realitat líquida actual debilita els valors i els vincles comunitaris", però, admetent que "la societat no admet reduccionismes", va defensar la renovació constant de l'esquerra, el qüestionament dels seus vells principis com a única manera de superar la dreta en el camp de les idees.

Tot i així, no es va estar de constatar que la crisi econòmica havia estat causada per uns "mercats que s'han desbocat i amenacen de malmetre l'entramat institucional". I en aquest context va citar com a principal perill la deriva "antipolítica" que comporten certs discursos que beuen de la creixent desafecció. Per això va exhortar els presents a "recuperar el coratge i superar la perplexitat" per buscar "nous relats". "La resignació és sempre la primera derrota, i no podem donar cap batalla per perduda", va proclamar.

Amb un to que va voler ser alhora reflexiu i contundent, el president va fer autocrítica. “Potser els responsables polítics no hem estat a l’alçada de les circumstàncies”, per afegir tot seguit que “en temps de canvi no podem mantenir-nos en la indefinició. Si ho fem, altres prendran les decisions per nosaltres”. Però, cap a on han d’anar aquestes decisions? Com pot superar l’esquerra a la dreta sense caure en els seus paranys? Aquí el president va donar una resposta en aparença senzilla, però d’un fort contingut de fons: “hem d’anar a l’arrel dels problemes”. Aplicar la raó fins al final, obeint els valors de l’esquerra i ignorant els cants de sirena del neoliberalisme, però amb una actitud oberta. Montilla ho va resumir així: “ho hem de fer en el nostre propi marc de referència i no caure en la trampa de jugar amb les cartes marcades”.

Com no podia ser d’una altra manera, el president va fer esment de l’actualitat del moment, especialment per defensar les dures mesures d’ajust adoptades pels governs espanyol i català, i va assegurar que es feia per garantir l’estabilitat del sistema. En el públic va quedar el dubte si realment era aquest sistema el que s’havia de salvar i si a més ho havien de fer els governs d’esquerra. Però aquesta és ja una altra història.

Conferència inaugural José Antonio Martín Pallín, magistrat del Tribunal Suprem.

14

La conferència inaugural va anar a càrrec del magistrat del Tribunal Suprem, José Antonio Martín Pallín, un dels pocs noms de la judicatura espanyola compromès amb els valors del republicanisme i l'esquerra, per la qual cosa s'ha guanyat una merescuda fama d'home incòmode per a tothom. No va estranyar, doncs, que l'inici de la seva intervenció versés sobre els valors de la Constitució Republicana de 1931, que 47 anys després van ser adoptats per les Corts Constituents de 1978. "Aquella Constitució estava a l'avantguarda de les Constitucions del món", va afirmar. I aquest fet, juntament amb la reforma agrària, la guerra d'Àfrica i els nacionalismes van estar al darrere, al seu parer, de l'aixecament de l'exèrcit. "Un cop d'estat dels més sagnants de la història de la humanitat", va voler subratllar Martín Pallín dirigint-se al públic més jove, aquell que corre el perill de creure's la versió edulcorada del franquisme que transmeten alguns mitjans de comunicació. Pallín va recordar testimonis de falangistes i militars de l'època que advocaven per "desinfectar la pàtria" dels rojos.

Davant d'aquesta temptació de minimitzar la repressió franquista, un miratge que té el seu origen en el miracle econòmic dels anys 60 i 70, i que va empènyer molta gent cap a l'oblit conscient, Martín Pallín va detallar l'existència de camps de concentració, "més que a Alemanya", va remarcar, i una policia, la Brigada político-social, "que utilitzava la tortura com a sistema i no tenia res a envejar a la Gestapo". I en el seu propi àmbit, el judicial, va destacar les 6.600 sentències del Tribunal de Orden Público, el TOP, un tribunal ideològic que perseguia delictes d'opinió. En aquest sentit va parlar d'aquells jutges que, en plena dictadura franquista, van intentar exercir el seu mandat amb honestedat, i que per això van ser espiaats i, en alguns casos, depurats.

Després d'aquesta contextualització històrica, el magistrat va exposar les reivindicacions del jutges progressistes l'any 1978, com ara la introducció del jurat popular, l'acusació popular (malgrat l'ús indecent de l'extrema dreta d'aquesta institució, com en el cas Garzón), la creació d'una policia judicial, la lliure sindicació i el dret de vaga per al poder judicial, una reivindicació, aquesta darrera, que avui va confessar que no subscriuria. Martín Pallín va qualificar d'esperpèntic el sistema d'elec-

ció de jutges actual, i va utilitzar una metàfora molt entenedora: “Què preferiríeu? Volar amb un pilot que té les millors qualificacions acadèmiques o amb un que té més hores de vol?”. Per al jutge és evident que són les hores de vol, és a dir, l'experiència, el que forma, però el sistema actual prima aquells que tenen més capacitat memorística.

16

També va criticar la politització del Consell General del Poder Judicial, perquè “quan la política entra al Palau de Justícia, la justícia surt per la finestra”. Finalment, va justificar la creació del Tribunal Constitucional, precisament per evitar el pes excessiu de la magistratura franquista. En les seves reflexions finals va citar la corrupció com el “càncer de la democràcia”, perquè crea desafecció i perquè debilita els sistemes representatius, i, a la fi, provoca que el poder recaigui sobre altres poders, com ara l'econòmic. “Berlusconi és un cas extrem, però hi ha molts berlusconis governant des de l'ombra”, va concloure.

Els valors del sindicalisme. Com s'ha de reforçar el rol dels sindicats?

Els secretaris generals de CCOO i d'UGT, Joan Carles Gallego i Josep Maria Àlvarez, van debatre a la tarda sobre el paper actual del sindicalisme. La vaga general convocada per al 29 de setembre en contra de la reforma laboral planava en l'ambient, i tothom va sortir convençut que el futur del sindicalisme estava lligat d'una manera o altra al resultat d'aquest pols amb el govern socialista. Gallego va obrir foc: "Ens volen imposar un model de relació individualitzada entre treballador i empresari, i per aquest motiu el sindicat és una institució sobrera." El sindicat, doncs, és l'enemic a abatre com a institució que defensa els drets individuals de manera col·lectiva, i la reforma laboral afebleix la negociació col·lectiva. Aquest va ser, en essència, el missatge de Gallego, més interessat a fer una reflexió global sobre el moment actual que a fer un míting sobre els motius de la vaga, que també. Aquest va ser més el paper que va assumir Àlvarez, de la UGT, que va deixar clar que la vaga es feia no per caprici sinó per una qüestió de principis, perquè "si acceptem aquesta reforma laboral d'aquí a quatre o cinc anys n'haurérem de fer una altra en la mateixa direcció, perquè

sempre hi haurà un país amb els costos laborals i medioambientals més barats”.

Quedava així dibuixat un panorama en què els sindicats s'han erigit com la darrera trinxera que li queda al neoliberalisme per guanyar la seva batalla final, la darrera frontera a defensar de manera col·lectiva abans de caure en el parany de l'individualisme ferotge, en la llei del més fort, en un mena de feudalisme postmodern en el qual entre l'empresari i el treballador no hi ha res, el buit, que vol dir una relació de forces desigual. “Si perdem aquesta batalla costarà dècades recuperar el que s'haurà perdut, si no plantem cara ara i aconseguim que s'implantin solucions d'esquerres i progressistes tot anirà en la mateixa direcció”, va proclamar Àlvarez.

18

Si algú a la sala tenia algun dubte sobre la contundència dels sindicats davant d'un govern teòricament progressista, en va sortir completament convençut. El xoc era inevitable. El que no va quedar clar són les conseqüències. Però sí que es va insistir en la idea que, per damunt de conjuntures polítiques determinades (ja se sap, aquella cantarella de fer el joc a la dreta), els sindicats han de defensar el seu paper a la societat com a

garants dels drets dels treballadors, per evitar la ja de per si evident “subalternitat” de l’empleat enfront de l’empresari. I tot això cal fer-ho en un context internacional, per això van posar l’accent en el fet que el 29 de setembre hi havia una protesta sindical a tota la Unió Europea, i no només a Espanya.

Però per si aquests arguments no fossin de per si prou poderosos, encara en van afegir d’altres. En concret van posar en dubte l’eficàcia d’aquest tipus de polítiques. “La reforma provocarà menys inversió, perquè es mantindran les mateixes tècniques que en l’actualitat”, va dir Gallego. “Als Estats Units, bressol del liberalisme, les polítiques van en una altra direcció”, va assenyalar Àlvarez, que va recordar que el problema principal és que “els empresaris diuen que no troben mà d’obra qualificada i tenim 4 milions d’aturats. Som un país malalt”. Davant de tot això, els dos sindicalistes van demanar una reforma del sistema educatiu com a palanca per tirar endavant l’economia. Aquesta és una recepta d’esquerres assumida també per la dreta, però els seus efectes no són immediats. Per això l’única sortida que li queda a l’esquerra en aquests moments de setge és resistir al màxim, salvar els mobles, i en això estan ara els sindicats.

Dimarts, 13 de juliol

Anàlisi de l'acció de govern

Acció de Govern. La gestió de les polítiques socials a Catalunya i a Espanya.

20

En aquest temps de crisi i desafecció s'ha estès més que mai el tòpic que tots els polítics són iguals i que no hi ha diferència entre l'esquerra i la dreta. Per això resulta especialment reconfortant assistir a una xerrada del catedràtic de Ciències Polítiques de la Universitat Pompeu Fabra i rector emèrit de la UPEC, Vicenç Navarro, que amb números i estadístiques a la mà, demostra que hi ha una clara correlació entre despesa social i el color dels governs. Tot i que tant Catalunya com Espanya encara estan lluny dels estàndards europeus, les pujades i baixades de les línies que marquen la convergència amb la Unió dibuixen de manera molt més clara del que algú es podria imaginar qui mana a cada moment. "El Govern català ha fet el que tots els governs d'esquerres a Europa, augmentar la despesa social", va sentenciar Navarro, per després lamentar que aquestes dades no surten mai als mitjans de comunicació, especialment als de titularitat pública com TV3.

Un cop feta aquesta constatació (que el teu vot serveix per alguna cosa, malgrat els mercats i

l'FMI) és hora de submergir-se en el devesall de xifres amb què Navarro apuntala les seves tesis. I així es veu que mentre la riquesa de Catalunya és un 110% de la mitjana europea, la seva despesa social és només del 74%. Falten 2.735 euros per habitant. Com s'explica aquest diferencial? Com es pot defensar que cal augmentar la inversió en polítiques socials en un context de retallades i ajustos brutals? Doncs això és el que fa Navarro, rere les seves clàssiques ulleres de pasta, però amb uns arguments d'una actualitat i força innegable. Un dels motius d'aquesta diferència amb Europa és, per a Navarro, la dificultat de l'Estat per recaptar els diners de les classes altes (perquè els tenen a Suïssa i altres paradisos fiscals, cal postil·lar).

Per capítols es va veient com la despesa en sanitat (tot i l'elevat nivell del nostre sistema públic), en educació o en polítiques socials està molt lluny de la mitjana europea. Per explicar el diferencial educatiu, Navarro va ser molt explícit: "L'estudiant que acaba secundària ha anat de promig un any menys que la mitjana de la UE-15, i dos menys que un alemany o un belga". Això, per si sol, explica moltes coses.

L'altre gran factor que per a Navarro explica l'endarreriment espanyol és la manera com s'ha adoptat la moneda única. "L'euro s'ha creat a Espanya a costa de l'estat del benestar", va afirmar rotund. I per últim hi ha l'escala fiscal. El rector emèrit de la UPEC va explicar que un empresari català paga de mitjana un 32% del que paga un empresari suec. "És la lluita de classes però al revés", va reblar Navarro amb un punt d'ironia.

Per últim va entrar en el ja conegut tema del dèficit fiscal de Catalunya respecte a Espanya.

22

Navarro el va xifrar en 11.143 milions d'euros, una quantitat gens menyspreable, però va matisar que ni invertint tots aquests diners en polítiques socials s'assoliria la mitjana europea. Això li va donar peu a denunciar que alguns "estan agitant la senyera per defensar interessos de classe", enmig dels aplaudiments de la sala.

Després va ser el torn de la secretària d'Habitatge de la Generalitat, Carme Trilla, que va posar el dit a la nafra en explicar les dificultats que ha trobat el seu departament per desenvolupar alguns preceptes de la nova Llei d'Habitatge, sobretot el que fa referència a la possibilitat que un propietari sigui obligat a llogar un habitatge buit des de fa

més de dos anys. Trilla fins i tot va denunciar “resistències internes de l’administració i les de fora”. Això sí, de la seva intervenció va quedar clar que quan l’esquerra va arribar al Govern català es va trobar que no hi havia política d’habitatge, perquè es considerava que el mercat funcionava sol, i per tant van haver de partir de zero quan a Europa la mitjana del parc públic de vivenda ronda el 30%. Aquesta situació, segons Trilla, explica molts dels problemes que es van crear després amb la bombolla immobiliària

Per últim el catedràtic d’Economia Aplicada de la Universitat de Sevilla, Juan Torres, va retornar el debat al món de les idees en afirmar que “el neoliberalisme ha aconseguit que parlem el seu idioma, que la societat consideri la despesa pública com un afer comptable, i no un fi en si mateix”. Per a Torres l’esquerra ha d’entendre que darrere de la despesa social hi ha el benestar social, i que per tant és un imperatiu ètic. “Cal establir quin és el nivell estàndard i a partir d’aquí veure com es finança, però no al contrari”.

Torres també va mostrar xifres per acompanyar la seva argumentació. Sens dubte les més impactants van ser aquelles que demostraven que l’eco-

nomia ha anat millor, ha crescut més, quan més despesa social hi ha hagut i no al contrari. O sigui, que els liberals no tenen raó ni en el seu mateix terreny, el de l'eficiència econòmica. Per al catedràtic, els principis de la ideologia liberal es basen en pressupòsits que no tenen cap fonament científic, com ara donar per fet que els subjectes econòmics són racionals i anticipen la política econòmica. “No és cert que la reducció de la despesa pública impulsa el creixement”, va assegurar, “ni el dèficit d'avui són impostos de demà, perquè el dèficit d'avui pot ser una major generació d'ingressos per demà”. En aquest sentit va criticar durament els pactes d'estabilitat europeus perquè “són regles de babaus, van en contra de la flexibilitat i la versatilitat de la política econòmica en espais no homogenis”. I va citar Joseph Stiglitz quan diu que “són pactes d'inestabilitat i no de creixement”.

El frau fiscal i el paper de la banca també van ser durament criticats per Torres, que va recordar que una lluita efectiva contra l'evasió d'impostos reportaria a les arques de l'Estat un mínim de 25.000 milions d'euros (cosa que ens estalviaria la retallada actual, de 15.000 milions). I sobre els bancs va dir que eren “armes de destrucció massiva de

l'activitat econòmica", i que per tant és necessària una intervenció pública, també en aquest camp.

La projecció internacional de Catalunya: un dret o una necessitat?

L'objectiu era parlar de la projecció exterior de Catalunya, però el debat va derivar en la seva part final sobre com reaccionaria la UE davant d'una eventual independència catalana. I això que a l'inici el cònsol francès, Pascal Brice, havia fet augmentar l'autoestima catalana uns quants graus en proclamar la "gran força integradora del català". Unes paraules que, escoltades en la boca d'un ciutadà de la République, agafaven un altre relleu. Després va ser el torn del professor de la Universitat Rovira i Virgili Santiago Castellà, que va ser redactor del pla d'acció exterior de la Generalitat, i que va justificar amb vehemència la política exterior d'una unitat subestatal com ara Catalunya, com la millor manera de defensar els seus interessos estratègics al món, fins i tot amb una flexibilitat major que la diplomàcia anquilosada dels estats. En aquest sentit va apostar per unes "relacions internacionals desacomplexades i globals" per a Catalunya. I més encara. Va afegir, davant l'escepticisme d'alguns dels presents, que

la política exterior és un dels principals mitjans per fer polítiques d'esquerres, perquè responen o han de respondre a una reflexió profunda que tingui en compte tots els aspectes, els socials, els econòmics i els culturals. Però sobretot es va mostrar preocupat per la baixada en el sentiment europeista dels catalans i la reducció de la producció de pensament relacionat amb Europa, ja que "uns Estats Units d'Europa aigualiria el pes dels estats" i això, hem de creure, beneficiaria Catalunya.

26

Però com deia, el veritable debat va venir després, quan el cònsol no hi era, de la mà de l'eurodiputat d'ERC Oriol Junqueras, que va convertir el seu discurs en una mena de memorial de greuges a favor de la secessió. Primer per la infrarrepresentació catalana en els organismes europeus, després pel boicot de l'Estat espanyol a totes les iniciatives internacionals de Catalunya, tercer per la mala imatge que actualment té Espanya a Europa i, finalment, perquè l'acció exterior del govern espanyol és poc útil als catalans. A partir d'aquí es va debatre sobre què passaria amb Catalunya i la UE si es declarés la independència. Junqueras es va mostrar convençut que Catalunya passaria a ser automàticament un nou membre de la Unió, mentre que Castellà va consi-

derar que caldria un procés d'adhesió. En tot cas tots dos van coincidir que el dret internacional no regula la creació de nous estats (com després va confirmar la sentència del tribunal de l'Haia sobre Kosovo) i que potser Flandes o Escòcia marcaven el camí que després podria seguir Catalunya.

Catalunya i el dret a decidir

Una de les pors atàviques de certa esquerra catalana és que l'agenda nacional, el debat sobre l'encaix de Catalunya a Espanya, enfosqueixi o desdibuixi el debat de fons sobre el model social.

Però a la taula de la UPEC va quedar clar que l'esquerra ha de tenir un discurs fort sobre aquesta qüestió, basat en el dret dels pobles a l'autodeterminació i en el bastiment d'un catalanisme popular, no etnicista, inclusiu. Va ser el senador d'EUiA, Joan Josep Nuet, qui va parlar més clar en aquest sentit en afirmar que "cal que la classe treballadora catalana hegemonitzi la construcció nacional". Nuet va emmarcar la sentència del Constitucional contra l'Estatut en un context de retallada de drets globals, nacionals, però també laborals i econòmics i va proposar l'obertura d'un nou procés constituent com a camí per sortir de l'atzucac actual.

Per la seva part, el secretari d'imatge i comunicació d'ERC, Ignasi Llorente, va voler posar l'accent en el caràcter absolutament democràtic del dret a decidir. "On és la sobirania?", es va preguntar després que deu jutges hagin modificat un text ratificat per la ciutadania. "Al final farem allò que vulguem fer perquè no em sé imaginar cap altra alternativa", va concloure Llorente. El portaveu d'Esquerra va insistir en què ell és independentista, però no nacionalista, perquè no vol la secessió per qüestions d'història o d'identitat, sinó perquè creu que així els seus ciutadans viuran millor i tindran més drets. "Només vull ser com Holanda o Dinamarca, i res més", va recalcar, ja que "els estats-nació actuals són obsolets".

Però sens dubte, la intervenció que més va incidir en l'especificitat del cas català, dintre de l'àmbit espanyol, va ser la intervenció del notari Juan José López Burniol, conegut teòric federalista que, per esvaïr dubtes, va deixar clar d'entrada que considerava que Catalunya tenia dret a decidir la seva independència, tot i que ell no en sigui partidari. Establert aquest principi de fair play, va assenyalar quins són, en la seva opinió, els entrebancs que dificulten la resolució de l'anomenat "problema català". En primer lloc va partir d'un

doble engany: “Els espanyols només volen una descentralització, però no ho diuen, i els catalans volen la independència, però tampoc ho diuen”. En segon lloc un problema de caire ideològic estructural, en constatar que “ni a Espanya ni a Catalunya hi ha federalistes de debò”. I finalment, un altre autoengany: “Els espanyols no volen admetre que Catalunya és una nació, però els catalans tampoc accepten que Espanya també ho és, una nació”.

És evident que amb tot aquest marc de malentesos i mitges veritats es fa molt difícil entendre's en una lluita que, per a López Burniol, no és més que un combat per l'hegemonia peninsular. “Dels tres grups forts que hi ha a la península, portuguesos, castellans i catalans, els primers marxen i aboquen els altres dos al conflicte.” Per això aquest xoc és consubstancial a la història d'Espanya, en la qual l'estat unitari no ha existit mai ni existirà”. I va citar com a exemple que a Espanya no hi ha hagut mai unitat de caixa (per les hisendes forals) ni de dret (pel dret civil privatiu), mentre que a França Napoleó imposa el codi civil únic ja el 1804 per forjar l'estat jacobí.

A partir d'aquí López Burniol va dibuixar la seva coneguda teoria segons la qual a Espanya només

hi ha dues alternatives: o estat federal o secessió de Catalunya. L'esquema confederal, que segurament és el que més s'escau a la realitat històrica, resulta inviable per a López Burniol perquè allò que demani Catalunya serà reivindicat tot seguit per la resta de comunitats autònomes. Ara bé, va afegir, Catalunya ha de decidir d'una vegada què vol ser, i, un cop establert, ho ha de plantejar des de la unitat.

Dimecres, 14 de juliol

Epicur al segle XXI

Malestar privat o societat malalta?

La individualització extrema de la nostra societat ens ha fet creure que hi ha un remei per a cada malestar, però en el fons moltes de les afectacions que patim responen a problemes col·lectius que, com a societat, som incapaços d'abordar en la seva globalitat. Així, per exemple, la metgessa Francesca Zapater, explicava que la gent va a les consultes per resoldre coses com la infelicitat, la tristesa, la insatisfacció o la vellesa. Va citar el cas d'una dona que li va preguntar, literalment, si hi havia medicaments contra la tristesa. "Hi ha la creença que tot malestar té una solució mèdica i medicamentosa", va explicar la metgessa per després escandalitzar-se perquè "estem tractant l'envelliment amb fàrmacs, com si fos una malaltia!".

A la fi el sistema sanitari, com l'educatiu, es converteix en un receptacle de problemes socials per als quals no té solució, i es vol reduir el malestar a una simple qüestió mèdica. Això comporta el col·lapse del sistema sanitari, per exemple amb l'anomenada "síndrome de les proves" (gent que demana proves un i altre cop per reconfirmar el seu estat de salut) o la "síndrome de la píndola", basada en el supòsit

que hi ha una píndola per a cada afecció. El resultat de tot plegat és un procés de medicalització de la vida que comporta tensions en el sistema sanitari.

A més a més, Zapater va assenyalar que la medicalització incapacita les persones per trobar solucions per si mateixes, perquè en adoptar el rol de malalt no afronta la realitat. Per encarar aquesta situació, la metgessa va proposar explicar ben bé quins són els límits de la medicina, de manera que s'eviti la frustració constant, tant per la banda dels pacients com per la dels professionals de la salut.

32

En segon lloc va intervenir la directora de l'Institut de Serveis a la Comunitat de l'Agència de Salut Pública de Barcelona, Lucía Artazco, que va centrar el seu discurs en l'impacte de la crisi econòmica global en la salut de les persones. La conclusió d'Artazco es mou dins d'una aparent contradicció. "Globalment disminueix la mortalitat, però augmenten els suïcidis i els problemes derivats de l'alcohol". Així vam descobrir que en temps de bonança econòmica es treballen més hores i hi ha més contaminació, i això repercuteix negativament en la salut, mentre que en temps de crisi s'incrementa el temps lliure, per tant la possibilitat de fer exercici, i la reducció d'ingressos comporta un menor consum de tabac i alcohol.

O sigui que tot depèn de com s'enfoqui des d'un punt de vista personal la pèrdua de la feina: si es veu com una oportunitat per millorar o es cau pel tobogan de la depressió.

Si la crisi afecta el nostre estat d'ànim, malament. “Quan una persona té problemes adopta hàbits menys saludables”, va assenyalar Artazco. L'exemple més dramàtic d'aquest fenomen és l'elevada mortalitat d'un 40% que va afectar els països excomunistes en fer la transició al capitalisme. Es van disparar els infarts de miocardi, els accidents cardiovasculars, els suïcidis, els homicidis, l'alcoholisme extrem... En total es van comptabilitzar tres milions de morts més del que fins llavors era normal de mitjana. En canvi, a la crisi dels anys 30 als Estats Units, durant la Gran Depressió, la mortalitat es va reduir en un 30%. Hi va tenir alguna cosa a veure el New Deal de Roosevelt? Segurament sí.

Per últim l'escriptor Matthew Tree va relatar la seva experiència com a malalt mental, l'estigmatització que va patir i el llarg camí fins trobar el camí de la recuperació dins el sistema sanitari públic britànic. “Per què desenvolupem pors absurdes? Doncs perquè hem decidit no encarar-nos amb els proble-

mes de debò de les nostres vides”. Per Tree no hi ha dubte que hi ha una cosa pitjor que els trastorns, i és no afrontar la realitat. Des de la seva condició d'exmalalt (tot i que encara continua sota tractament mèdic) es va permetre afirmar que “tothom necessitaria algun cop algun tipus d'ajuda” i que, per tant, l'estigmatització de les malalties mentals està completament injustificada.

Les noves infelicitats

34

L'advocada Gemma Calvet es va agafar al títol de les jornades per defensar una visió epicúria de les esquerres, ja que “molta gent d'esquerres no és massa feliç i es pregunta: què ens ha passat?”. Per respondre aquesta pregunta Calvet va citar el filòsof grec quan afirma que “no existeix una vida feliç sense ser al mateix temps assenyada, bella i justa; ni és possible viure amb seny, bellesa i justícia, sense ser feliç”. És a dir que l'exercici de la vida plaent s'aconsegueix mitjançant una acció vinculada a valors com el seny o la justícia. Calvet va denunciar la pèrdua de la noció profunda dels valors que hi ha al darrere dels drets en la societat actual i també un “dèficit d'ètica de les esquerres”. A partir d'aquí va recordar Hannah Arendt i el seu concepte de reconquesta de la

identitat individual per situar el sobiranisme català en la senda de la recerca de la felicitat col·lectiva.

Des del seu punt de vista com a advocada va criticar sobretot l'aplicació d'un codi penal que ha convertit Espanya en el país de la UE amb més presos per habitant, una manera de traslladar el malestar social lluny de les nostres vistes, una manera d'amagar el nostre fracàs com a societat. I va recordar l'alt contingut revolucionari de la doctrina d'Epicur, el seu anticonsumisme i l'obsessió per simplificar la vida des de l'austeritat, en un moment en què l'excés de producció i consum ha portat el món a una greu crisi econòmica.

Però, tot i la immensa oferta consumista, continuem sense abastar la felicitat. Què ens fa sentir insegurs? Què ens neguiteja? Per què no aconseguim mai l'equilibri desitjat? Allò que podríem definir com un grau de felicitat raonable? La periodista i defensora del lector de El País, Milagros Pérez Oliva, va oferir diverses raons per explicar aquest fenomen tan estès. En primer lloc la creixent complexitat del món actual. En segon lloc el ritme de canvi, que s'ha accelerat de forma notable les darreres dècades. "Es calcula que en els darrers 50 anys hem produït més coneixement que en

tota la història anterior de la humanitat". Com ens podem moure en un món on les habilitats tècniques necessàries per moure's en ell canvien a cada instant, on el que avui és nou demà ja és vell? Per a Pérez Oliva potser ha arribat l'hora de replantejar-nos el que s'entén per progrés. "En el món antic, el dels nostres pares, tothom tenia un lloc assignat i sabia el que havia de fer. Nosaltres podem triar, i això també ens aboca a l'equivocació i a la frustració". La llibertat de prendre decisions comporta un cert grau d'estrès, podríem concloure.

36

I després hi ha l'angoixa. L'angoixa produïda per un món on tenim al nostre abast una quantitat infinita d'informacions, inputs, interaccions possibles... "Què ens estem perdent ara mateix? Quantes coses podríem estar veient per Internet?", es va preguntar. La psicosi augmenta quan els mitjans de comunicació ens traslladen una crisi en un lloc remot a dintre de les nostres cases, com en el cas de la grip nova. Es perd la noció de centre i perifèria. "Si posessin una bomba en aquesta sala, demà seríem el centre del món". Una constatació que, de tan certa, feia posar els pèls de punta.

Tot plegat ha creat una societat sentimental, que busca una reacció instantània a tot, que afronta qüestions transcendents a cada moment, i ho fa en soledat, perquè ha renunciat a la col·lectivitat. D'aquí ve la sensació d'infelicitat, segons Pérez Oliva. Hem entronitzat conceptes com la flexibilitat, la mobilitat i l'individualisme. “Quin valor econòmic atorguem al confort mental? Al fet de viure a prop dels teus pares, per exemple”, es preguntava la periodista de El País. Per no deixar-nos amb un mal gust de boca, Pérez Oliva va receptor confiança en el futur, combatre el discurs de la por i apostar per la qualitat i no per la quantitat. Tan senzill en aparença, i tan difícil en la pràctica.

Seguint el fil de la salut, i centrant-se en la problemàtica específica de la dona, la metgessa i presidenta de la Fundació Catalunya segle XXI, Carme Valls, va denunciar la construcció simbòlica del cos femení com un cos violable. Va posar exemples coneguts com les faixes que destrossaven les columnes de les dones al segle XIX o la tortura dels peus petits que van patir durant 1.000 anys les dones xineses (fins el 1911 no es va decretar l'abolició d'aquella pràctica). “Ara tenim 10.000 galindons operats cada any a Catalunya a causa del calçat femení”, va explicar. Espanya és

el país líder en operacions de cirurgia estètica a Europa amb 300.000 a l'any, 900 al dia, la gran majoria, un 85%, per dones. Valls va relatar el que li havia dit una dona que es volia operar els pits quan ella va intentar convèncer-la que no ho fes perquè perdria sensibilitat. “No m’opero perquè em toquin, sinó perquè em mirin”, li va dir molt convençuda. La doctora Valls va concloure que moltes dones en l’actualitat encara accepten ser imatge i pateixen el que es denomina com a “síndrome de la princesa”.

38 **Debat sobre la nova societat. Noves utopies epicurianes.**

L’exconseller d’Educació, Joan Manuel del Pozo, i el professor d’Economia de la UB, Daniel Raventós, van rivalitzar en erudició clàssica per fonamentar les seves argumentacions. Va trencar el gel Del Pozo amb una defensa del concepte d’utopia, definit com una “forma d’accés a la realitat que dibuixa un espai d’alternativa encoratjadora”, i amb la primera lliçó del savi Epicur, “alliberu-vos de la por”, com a condició sine qua non per assolir la felicitat. La primera por de la qual ens hem d’alliberar és la por a la mort, una por absurda per Epicur, que considera que “quan la

mort hi és, tu ja no hi ets”, per tant es pot dir que en realitat sempre estàs viu.

Després el professor de filosofia antiga a la Universitat de Girona, igual que havia fet abans Gemma Calvet, va destacar que Epicur lligava el gaudi dels plaers terrenals a conceptes com la justícia, perquè “no és possible viure de forma plaent sense viure de forma prudent, honesta i justa”. Una altra aportació important d'Epicur, segons Del Pozo, és el seu concepte de l'amistat, que és comunitari i no sectari. Una cosa que diferencia Epicur d'altres filòsofs grecs i llatins és que es declara contrari a la política (la veu com una font d'infelicitat, per què serà?), tot i que insisteix en la necessitat de cultivar el plaer del coneixement mitjançant la filosofia, que és una manera de cuidar la salut de l'ànima.

Daniel Raventós va dissertar sobre la tradició republicana de la llibertat, de la qual va situar els orígens fa uns 2.500 anys a la Grècia clàssica. Aristòtil es configura així com la font d'aquesta tradició, i per entendre'l ens hem de situar en el context de la fi de la democràcia àtica, una forma de govern que havia durat 185 anys, però que en aquell moment havia entrat en crisi. El filòsof grec

és el primer que es fixa en les diferències socials com a motor de canvi de la història (fins i tot Marx li reconeix aquest mèrit), i defensa un govern oligàrquic dels rics, als quals considera els únics homes lliures de veritat. Per què? Doncs perquè Aristòtil considera els pobres com aquells que no tenen l'existència material garantida, i per tant els qui depenen d'un altre. I això els impedeix ser lliures. Amagar això o ignorar-ho no seria més que un miratge, una fantasia, de manera que només els rics poden fer política de forma lliure perquè no depenen de ningú. Raventós segueix el fil de la història fins arribar a Robespierre (“un personatge poc comprès per l'esquerra”), que és qui democratitza el republicanisme amb l'abolició de l'esclavitud.

Per a Raventós el problema social principal és garantir l'existència material, perquè sense això no hi pot haver llibertat i, per tant, felicitat. És una condició necessària, no suficient. I per això aquest economista es troba entre els ideòlegs i principals defensors de la renda bàsica de ciutadania, una proposta que consisteix a facilitar a cada ciutadà una quantitat mínima de diners que garanteixi la seva subsistència i, a partir d'aquí, pugui decidir en llibertat què vol fer amb la seva vida.

Dijous, 15 de juliol
Les barricades de la crisi
Barris invisibles. Què s'ha fet dels barris que anomenàvem obrers?

Aquesta taula, com d'altres, ens va permetre combinar l'enfocament macro amb el micro, les dades generals amb les petites històries quotidianes de la Mina, el relat històric de les reivindicacions veïnals amb les darreres iniciatives per incorporar el jovent als moviments socials dels barris. La visió aèria va anar a càrrec de l'economista Eduard Jiménez, que va presentar un estudi sobre els canvis socials ocorreguts en els darrers 10 anys a 36 barris metropolitans. Així es va poder constatar com el perfil d'obrer clàssic ha anat desapareixent, fins a 100.000 obrers menys en 10 anys, en detriment d'altres perfils professionals lligats al sector serveis. També es va poder veure com en general aquests barris havien crescut en població i com la majoria de nous ocupats eren dones, "una autèntica revolució". L'allau immigratòria dels darrers anys també ha canviat la fesomia de la majoria d'aquests barris, i només aquells en els quals hi havia molts habitatges de protecció social que no s'han pogut vendre, i majoritàriament ocupats per gent gran, no hi ha un pes de la immigra-

ció important. Jiménez va donar una dada, que va deixar astorats la majoria d'assistents, per explicar la magnitud del fenomen migratori: “El barri de la Vila Olímpica de Barcelona està a punt de convertir-se en el barri amb més barcelonins d'origen”.

En el capítol de propostes, Jiménez va apostar per fer visibles aquests barris i per buscar oportunitats econòmiques a dins i a fora. En aquest sentit va ressaltar la importància dels plans d'economia de proximitat, que permeten combinar el desenvolupament de la gent del barri amb un cert sentiment de col·lectivitat i identitat.

42

La presidenta de la Federació d'Associació de Veïns de Barcelona, Eva Fernández, va ser l'encarregada de repassar la història del moviment veïnal en els barris obrers durant la Transició. Va ressaltar com a característica comuna la homogeneïtat social, fins al punt que hi havia un vincle directe amb una fàbrica concreta, com la Sagrera amb la Pegaso, la Barceloneta amb la Maquinista o la Zona Franca amb la Seat. Fernández va recordar que les lluites obreres eren capaces de paralitzar comarques senceres, com el Baix Llobregat, i que en molts casos el moviment veïnal va ser encapçalat per dones, ja que els homes

s'encarregaven més de la lluita sindical a les empreses.

Pel que fa a la situació actual Fernández va lamentar que “hem passat de ser barris obrers a barris pobres”, principalment a causa d'un escàs desenvolupament de l'estat del benestar. Però també va voler llançar un missatge d'esperança amb exemples com el cas de l'Hotel del Palau de la Música, que ha estat paralitzat i investigat per la justícia arran d'una iniciativa dels veïns.

Per últim el portaveu de la plataforma d'Entitats i Veïns de la Mina, Josep Maria Monferrer, va explicar la seva experiència al barri de Sant Adrià de Besòs, sobretot pel que fa als problemes d'integració de la comunitat gitana. Monferrer va assenyalar que en el cas de la Mina no es pot parlar de barri invisible, perquè sí que és conegut (tristament, la majoria d'ocasions), i va preferir parlar de barri críptic, perquè ningú l'entén malgrat la potentíssima inversió que s'ha fet (fins a 68 programes socials per a un total de 3.500 usuaris). Per aquest professor jubilat, la Mina és l'exemple que una transformació urbanística pot ser fantàstica i alhora la transformació social, un autèntic fracàs.

En el cas concret dels gitanos Monferrer va denunciar que ningú a l'administració ha fet mai el més mínim esforç per entendre els seus codis, mentre que ells coneixen perfectament els nostres i se n'aprofiten, "són experts en xuclar de totes les mamelles de l'estat", va dir. Tot i això va demanar un esforç per entendre aquestes actituds com un sistema d'autodefensa, "el seu món críptic és per no ser dominat", i va recomanar la màxima dels cínics que diu que "per ensenyar llatí a Pau, tan important és conèixer el llatí com conèixer a Pau". Els gitanos, però, 500 anys després d'haver arribat a la península, continuen sent uns desconeguts per tots nosaltres, i això és una font de prejudicis i malentesos. De fet, pocs mesos després de les jornades Europa assistiria impertèrrita a l'expulsió de gitanos romanesos de França decidida pel seu president, Nicolas Sarkozy.

Dependents i marginats. Com ha contribuït el tripartit a les polítiques de benestar?

A l'hora de fer balanços els governs d'esquerres sempre han de respondre a una pregunta. Com ha contribuït vostè a fer més fàcil la vida dels col·lectius desfavorits socialment o amb algun tipus de discapacitat? És una mena de prova del nou que es va

intentar respondre a la taula de dijous al migdia. En aquesta ocasió es va preferir començar pel testimoni personal, el del membre del Moviment per una Vida Independent, Antonio Centeno, per passar després a les grans xifres. Centeno, que es mou en una cadira de rodes i necessita assistència personal, va explicar com l'assoliment de la independència de les persones com ell va estretament lligat a la dignitat i a la felicitat. L'activista va apostar per un model d'assistència social enfocada a potenciar aquesta independència personal més que un altre en el qual es primin les residències on et condemnen a ser "una vaca feliç", a més de ser molt més cares. En aquest sentit va criticar que la Llei d'Autonomia Personal podia arribar a ser un element de perpetuació d'aquesta situació.

Per la seva part, la directora de programes de Vínacle, Judith Corbacho, va destacar els avenços legislatius que en aquest camp s'havien assolit durant els governs d'esquerres, principalment la Llei de Serveis Socials a Catalunya i la Llei de Dependència a l'Estat. Però també va voler posar l'èmfasi en programes que fan una actuació global sobre un espai, com ara la Llei de Barris, els plans locals d'inclusió social, els plans de desenvolupament comunitari o el pla integral del poble gitano.

Tot i això, va lamentar que Catalunya continuï tenint la mateixa taxa de pobresa que l'any 1990, al voltant del 20%. Una dada que hauria de fer caure la cara de vergonya a més d'un.

Per últim va ser el torn del segon tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona i regidor d'Acció Social, Ricard Gomà, que va traçar les principals línies de política social en l'àmbit municipal. Abans, però, va voler fer una repassada als canvis més importants que ha patit la ciutat els darrers decennis, començant per l'augment de població gràcies a la immigració (300.000 nousvinguts en 10 anys) i acabant per la diferent tipologia de les llars, ja que ara la més nombrosa és la unipersonal, un terç del total, mentre que la família clàssica ja només és un 25%. A partir d'aquí va posar l'accent tant en l'augment de recursos destinats a despesa social (ha passat de ser un cinquè del pressupost de l'Ajuntament a un terç, "que mantindrem malgrat la crisi") com en el canvi d'orientació, "ara ja no apostem per l'assistencialisme, sinó per l'empoderament de les persones, que es puguin valer per elles mateixes".

L'objectiu final és la universalització d'alguns drets socials, i va posar com a exemple que totes les

persones de més de 85 anys que viuen soles tenen garantit un servei de teleassistència i atenció domiciliària, i la lluita contra tot tipus d'exclusions. En aquest sentit, va destacar la feina del SAIER en l'atenció als nouvinguts i les polítiques d'habitatge, "entesa com a dret a la inclusió". El públic va quedar agradablement sorprès de la magnitud i els èxits assolits per les polítiques socials de l'Ajuntament (una acció d'altra banda poc publicitada als mitjans), cosa que no va fer més que subratllar la importància del poder municipal com a primer estament que s'enfronta a les realitats socials més complexes.

Sense feina. L'atur a Catalunya. A qui afecta?

Intentar posar rostre i nom al drama de l'atur no sempre és fàcil. Tot s'entén millor quan tenim algú a prop que pateix, que veu com no hi ha sortida, com no pot tirar endavant el seu projecte personal o familiar. Però malgrat tot cal la visió de conjunt i la perspectiva temporal per encertar en les decisions polítiques que es prenen ara i que potser marcaran per molts anys el nostre futur laboral. Per exemple, és ara el moment de continuar apostant per les polítiques d'igualtat quan l'important és trobar feina? La resposta de la directora gene-

ral d'Igualtat, Sara Berbel, és contundent: ara més que mai. Berbel va denunciar l'onada reaccionària i conservadora contra aquest tipus de polítiques i va recordar que Roosevelt, en plena crisi dels anys 30, va deixar establert que aquell era el moment de les polítiques redistributives. En el cas de la crisi actual, Berbel va assenyalar que els sectors més afectats havien estat predominantment masculins, com la indústria i la construcció, però que l'atur en les dones era de més llarga durada, una part estructural de la desocupació, i que per tant calia incidir-hi especialment.

48

La secretària d'Igualtat es va mostrar preocupada pels efectes socials de l'atur, que poden portar a l'abstenció i a la desmotivació, i d'aquí lliscar cap a una mena de submissió reaccionària, la desorganització i la passivitat. Per fer-hi front va proposar ampliar el concepte de treball, el domèstic per exemple, i caminar cap a una nova organització del temps de treball que afavoreixi la conciliació. Una aposta que era molt beneficiosa per a les empreses, ja que redueix l'absentisme i augmenta la productivitat. Pel que fa a la problemàtica específica de les dones va denunciar que ara ja no cal més formació sinó assolir la igualtat a la llar (els homes encara dediquen molt menys temps a les

tasques domèstiques) i arribar als llocs de comandament de les empreses.

El director general del Grupo d'Aleph, Gregori Cascante, va oferir una radiografia general del mercat de treball a Catalunya, que en dos anys ha vist com s'esfumaven 450.000 llocs de treball (350.000 homes i 100.000 dones), i s'ha passat de 300.000 aturats a 670.000, un 130% més. La taxa s'ha disparat des del 7% d'atur fins al 18%, més de 10 punts quan el PIB només ha caigut 4,5 punts. Per què passa això aquí i no a la resta de països? Segurament la bombolla immobiliària hi ha tingut molt a veure, però el que és evident per a Cascante és que "l'ajust de la crisi s'ha produït en el mercat de treball". Com a dada especialment dramàtica va situar l'atur juvenil, que s'ha enfilat fins al 40%.

En el capítol de receptes l'economista va apostar per un pla específic de recol·locació per als aturats de la construcció, perquè és un sector que no tornarà mai a ser com abans. Altres fronts que s'han d'encarar són el fracàs escolar i l'impuls de la Formació Professional, "perquè una persona formada a l'FP té de mitjana més ingressos que algú que té el batxillerat sense carrera".

L'adjunta al secretari per a la Immigració, Montserrat Solé, va centrar la seva intervenció en l'impacte de la crisi i l'atur en el col·lectiu dels nouvinguts. D'entrada va establir que la crisi els afecta més profundament perquè no tenen estabilitat ni estructura familiar de suport, i que ha castigat més els homes que les dones.

50 Com a mostra de la brutal frenada que s'ha produït en l'entrada d'immigrants a Espanya va dir que l'any 2007 hi havia 50.000 sol·licituds i el 2010 només hi ha hagut 250 sol·licituds. Així mateix, mentre el 2007 28.000 immigrants van entrar per reagrupament familiar, el 2010 només ho han fet 550. Darrerament també s'ha detectat un degoteig de persones que tornen als seus països d'origen, "generalment els darrers que havien vingut i que no han tingut temps d'establir-s'hi ni havien reagrupat la família". Solé també va marcar diferències entre aquest darrer flux migratori i els dels anys 60 i 70, perquè ara només a una cinquantena del miler de municipis que té Catalunya no hi ha immigrants, mentre que en aquella època es va concentrar bàsicament en l'entorn metropolità.

Còmic i política. Novel·la negra, novel·la crítica, novel·la social

La UPEC va acollir dues taules rodones per analitzar la relació entre literatura negra i realitat social. La primera es va fer dimarts 13 sota el títol de “La part fosca de la realitat” amb els escriptors Juan Madrid i Raúl Argemí, mentre que la segona, “Novel·la negra. Novel·la crítica, novel·la social”, es va fer dijous 15 amb els autors Antonio Lozano i David C. Hall. El que segueix, doncs, és la crònica conjunta de les dues taules.

Madrid i Argemí van intentar respondre primer a la pregunta per què la gent llegeix novel·la negra. Segons el primer autor abans de res ens hem de remuntar a l'inici de la revolució industrial i qüestionar-nos sobre el sentit últim de l'art i literatura, és a dir, “si a través de la narració es pot arribar a la utopia”. L'escriptor va respondre afirmativament a la pregunta, i va posar com a exemple el fet que la CIA va crear en els anys 50 un departament per lluitar contra determinada visió de l'art i la literatura, l'anomenat realisme social, i van crear una infraestructura molt poderosa en favor d'un art alternatiu, del qual surten per exemple pintors abstractes com Pollock.

Pel que fa específicament a la literatura policíaca, Juan Madrid situa el seu naixement a l'inici de la societat industrial com a resposta als seus problemes, al conflicte de l'explotació de la classe obrera sobretot a Anglaterra i França. Respon per tant, a la por de la burgesia (que saben llegir i tenen temps per fer-ho) d'allò que acaba de crear: el sistema jurídic i la policia. En aquesta novel·la primerenca la policia és incapaç de protegir el ciutadà burgès de la plebs, del proletariat i dels lladres. És l'època de la premsa sensacionalista que s'alimenta del delictes i els successos i de l'aparició d'herois com Sherlock Holmes, un detectiu privat que és molt millor que Scotland Yard, ja que "la burgesia només creu en allò que paga".

Pel que fa a la literatura actual, segons Madrid, la burgesia ha recuperat la confiança en les forces de seguretat de l'estat, i els protagonistes de les novel·les ja són policies, que són bons païos i no inútils i corruptes. Aquest és un fet simptomàtic, ja que demostra que hi ha una gran confiança ideològica en el sistema, la convicció que estan segurs i no han de patir per cap amenaça.

Finalment l'escriptor va resumir quina ha de ser, en la seva opinió, la funció de la novel·la negra: "Donar veu als qui no tenen veu, descriure les clavegueres del sistema".

L'escriptor Antonio Lozano també va repassar la història del gènere, coincidint en els aspectes bàsics amb Juan Madrid, per afirmar que la novel·la negra fa temps que va deixar de ser un divertimento, "els dies d'Agatha Christie han passat, ara tenim la televisió per fer aquesta funció". Tot va començar, segons Lozano, amb Poe, amb "Els crims del carrer Morgue", la primera novel·la policíaca en la qual a més a més l'assassí no és un home sinó un orangutan. Al principi l'important no és el que passa al voltant del crim sinó el crim en si, dilucidar el crim. No es pot dir que el gènere va néixer desideologitzat perquè ho va fer per defensar els interessos de la classe emergent de principis del s. XIX, la burgesia, principalment el seu principi ideològic més important: la propietat. Ha de quedar clar que tothom que atempti contra la seguretat i la propietat li caurà a sobre tot el pes de la llei, no hi ha crim sense càstig. És el temps de Sherlock Holmes i d'Hercules Poirot, els principals referents d'aquesta literatura.

Als Estats Units en els anys 30 els detectius comencen a abandonar aquesta semblança bonifàcia i enginyosa, apareixen autors com Hammet o Chandler, i la novel·la policíaca es va ennegrint. El terme negre ve de la revista nord-americana Pulp

Black Mask, que acull relats de detectius, i també per l'aparició a França de la famosa Série Noire, de l'editorial Gallimard, per acollir els noms més rellevants d'aquesta literatura nord-americana. També pels trencacolls foscos de les històries, pel fet que el detectiu ja no és un exemple, ni té la missió de tranquil·litzar les ànimes benpensants. Poden ser pitjors que els brivalls als quals persegueix. La novel·la policíaca es torna social, descriu el que passa a la societat, els seus aspectes més foscos i més sòrdids.

- 54 Molta d'aquesta literatura negra nord-americana arribarà abans a Europa a través del cine que del paper, amb obres dels anteriorment citats o James M. Caine (“El carter sempre truca dos cops”) o Patricia Highsmith. A Europa destaca la figura del belga George Simenon, que es convertirà en un autor popular amb les novel·les sobre el detectiu Maigret.

Per la seva part, l'escriptor d'origen britànic afincat a Catalunya David C. Hall, va voler ser dolent i va qüestionar el títol de la taula perquè “no estic segur que els escriptors escrivim per canviar el món”. L'autor anglès va dir que el públic actual és més cínic que el de fa 80 anys, i per tant, fer novel·la negra és molt més difícil. En aquell temps la literatu-

ra negra és una filla de la literatura popular, que coincideix amb l'alfabetització de la classe obrera.

Finalment, l'escriptor argentí Raúl Argemí va tornar sobre la pregunta inicial. Per què llegim novel·la negra? Per a Argemí la clau està en la naturalesa del lector. En aquest sentit va explicar com als anys 40 i 50 el món era d'una innocència radical, hi havia bons i dolents ("quan van matar Kennedy tots ploràvem a l'escola", va recordar). "Era un món d'imbècils, d'una ingenuïtat galopant", va exclamar-se. "La nostra relació amb la realitat i els mitjans era ingènua, no hi havia sospites. Avui dia ningú creu en res".

Va citar com a problemes del món actual la confusió entre informació veritable i falsa a Internet, cosa que augmenta la nostra paranoia. I davant d'això, què ens queda? El moment de reflexió i intimitat que es produeix quan llegim. La novel·la negra, en la mesura que es pregunta per què, indaga en les arrels socials del per què, i aquestes arrels són les nostres, ens permet compartir espais de recreació amb els personatges, que ens mena a una resposta diferent. Però també va defensar el sentit lúdic de la lectura, com li agradava recordar a Borges.

Amb aquestes bases Argemí es va referir a la crisi econòmica actual en aquests termes: "Si feia falta

saber com funciona el capitalisme, ara ja no cal. Ara hem vist que amb guanys les regles són unes, i amb pèrdues unes altres. La clau està en ser paella i no pescadito frito, perquè els de la paella tenen la facultat de canviar les regles”.

56

Indagant en les arrels de la novel·la negra, Argemí va distingir entre dos punts de referència. L'un el representa l'autor Dashiell Hammet, que va ser membre del Partit Comunista nord-americà i empresonat per això. Hammet creu que la societat és irreformable i que cal construir-ne una altra, i per això construeix un personatge com Sam Spade, que no creu en cap regla, en cap societat, només l'interessa guanyar, és el fill més clar de Hammet i de la seva societat. L'altre punt de vista és el de Raymond Chandler, membre de l'escola pública britànica, un bon noi que crea el personatge de Phillip Marlowe, un pastor purità que creu que la justícia ha de prevaldre. Marlowe pensa que els dolents no seran sempre tan dolents, i els bons no tan bons. “Jo crec que els dolents són cada cop més dolents, i els bons més babaus”, va concloure Argemí, que per això va defensar el moment íntim de la lectura com un dels pocs espais de llibertat que queden. “El llibre, nosaltres i la història, sense res més.”

Dijous, 16 de juliol
El futur de l'esquerra a Catalunya
Balanç Polític i Futur. Reflexió sobre la desafecció política.

La UPEC va reunir representants del PSC, ERC i ICV-EUiA per debatre sobre el futur de l'esquerra en un context de forta divisió interna en el tripartit i perspectives gens optimistes envers les pròximes eleccions, en què les enquestes pronostiquen una rotunda victòria de CiU i un enfonsament de la majoria progressista. Potser per això el debat va semblar un oasi enmig del desert, un espai de reflexió serena enmig de la cridòria general, un miratge a punt d'esquerdar-se. Només cap al final, quan el republicà Eduard López va assenyalar la dependència dels 25 diputats del PSC al PSOE com un dels factors que creava desafecció entre l'electorat d'esquerres va semblar que hi hauria algun grau més de tensió. La diputada socialista Meritxell Batet ho va resoldre amb elegància, negant la major i exhortant a traslladar el possible debat a un altre lloc i data.

Va obrir foc el veterà Jordi Guillot, senador d'ICV assenyalant els diversos culpables que en la seva opinió té la desafecció, principalment la corrupció,

la desconexió entre els polítics i la voluntat popular i els mitjans de comunicació, que han banalitzat l'activitat política amb el seu tractament de la informació. Més enllà d'això Guillot va advocar per retornar als orígens i defugir la concepció de la política com a gestió. “La gent no es mobilitza sense una causa i la política no pot ser només gestió”, va afirmar.

58

Eduard López va preferir anar una mica més enllà i transcendir el cas català per sentenciar que hi ha una crisi general del model de representació política producte del debilitament de l'ètica comunitària. Els partits s'han desdibuixat ideològicament, va prosseguir, en el seu intent de ser formacions “atrapa-ho tot”. Aquest fenomen, sumat a la desorientació generalitzada en el camp de l'esquerra, dibuixen un panorama esborronador.

En el cas català, López va afirmar amb rotunditat que la il·lusió que havia acompanyat el primer tripartit el 2003 s'havia esvaït i que el procés de l'Estatut havia estat fallit, almenys en part. “Hem anat perdent il·lusió, complicitat, capacitat de fer relat”. Això darrer s'ha fet evident sobretot en el segon tripartit, segons el polític republicà. I aquí és quan va deixar anar que “l'esquerra catalana

serà hegemònica en la mesura que sigui nacional”, un torpede a la línia de flotació del PSC.

Meritxell Batet va entomar el repte de contestar el seu company de taula, però abans es va estrenar amb una frase provocadora: “Crec que no hi ha per a tant, amb això de la desafecció”. Realment la frase va estar rebuda per un dens silenci a la sala, per moments desenes de parells d’ulls es van clavar en el rostre de Batet, que va continuar el seu fil argumental conscient que havia aconseguit el seu objectiu: tothom ara seguia amb molta atenció la seva intervenció. Doncs bé, la diputada va començar relativitzant la desafecció en col·locar-la en un context europeu, i va afirmar amb rotunditat que les institucions no estan fallides i que, per tant, no hi ha crisi constitucional com diu la dreta.

Batet va continuar mostrant el seu escepticisme cap a les solucions aparentment fàcils, com la de fomentar la participació ciutadana (aquí va recordar el fiasco del referèndum de la Diagonal de Barcelona) o incidir en l’exemplaritat i la transparència (“ningú ens ha felicitat per baixar-nos el sou o fer públics els nostres patrimonis”). Per a la diputada socialista, el principal problema dels polí-

tics és la manca de credibilitat, i per això va recep-
tar més autenticitat. En un context de crisi va aler-
tar del perill que els més desafavorits es distan-
cien de la política, com passa als Estats Units, o
que la desafecció derivi en populismes. “Les
esquerres han de posar l’èmfasi en el compromís
cívic”, va reblar, abans d’advertir que la dreta con-
verteix l’abstencionisme en una estratègia electo-
ral per guanyar eleccions.

Conferència de cloenda de Joan Majó: crisi, valors socials i desafecció política.

60

L’art de la declamació d’idees, el domini de la
retòrica argumentativa, l’ofici de conferenciant en
definitiva, no és gens fàcil. Necessita anys d’entre-
nament, control de l’escenari i seguretat absoluta
en la força dels propis arguments. Tot això va
exhibir l’exministre d’Indústria Joan Majó en la
conferència de clausura de la UPEC, que no va
defugir, ans al contrari, l’espínós camp de l’auto-
crítica de l’esquerra i alguns dels seus tòtems. Ara
bé, el primer que calia és dir les coses pel seu
nom, i així va deixar establert que “el principal ori-
gen de la desafecció és que el ciutadà ja no sap si
la política serveix d’alguna cosa”. Exemples no li
mancaven. Des de les dificultats del G-20 per por-

tar a terme una reforma financera mundial fins a la sentència del Tribunal Constitucional que “se situa per sobre de les sobiranes del Parlament i les Corts Generals”.

Un cop endinsat en el camp que li és més propici, el de l'economia, el discurs de Majó va fluir com un torrent desbocat. A cada afirmació contundent li'n seguia una altra, i una altra, sense parar. Al seu parer, el principal problema del govern espanyol no va ser tant reconèixer tard que estàvem en una crisi com trigar moltíssim a fer un diagnòstic encertat de les seves causes. “Es va dir que era una crisi financera, i no és veritat. La crisi espanyola no té res a veure amb la que pateixen la resta de països, nosaltres necessitem una reconversió per recol·locar un milió i mig de treballadors de la construcció”, va afirmar inmisericorde amb els seus companys de partit. En aquest sentit va deixar anar que “tant de bo la crisi financera hagués esclatat cinc anys abans, perquè això hagués evitat la bombolla especulativa de la construcció.”

Aquí va situar Majó el principal problema econòmic d'Espanya. De la crisi financera l'exministre en va culpar directament els bancs, que es feien trampes els uns als altres i presentaven com a

actius el que només era fum. La sort és que els bancs espanyols no se'n va contagiar perquè prou en tenien amb la seva pròpia bombolla especulativa, la immobiliària, que necessitava una quantitat ingent de líquid que s'havia de buscar a l'exterior. El resultat és que ara hi ha un milió dos-cents mil extreballadors de la construcció sense feina. "Hem d'inventar un milió i mig de nous llocs de treball, aquest és el principal repte, i això no té a veure amb el que passa a altres països ni amb les polítiques keynesianes que es van posar en marxa al principi". Un altre dard al Govern de Zapatero.

62

Majó va identificar aquí un altre dels orígens de la desafecció, la manca de confiança en el futur. "Qui mana realment quan veus que ni el G-20 ha pogut posar en marxa una reforma financera global?", es va preguntar. Més tard, en el torn de preguntes, reblaria el clau el proclamar-se "anticapitalista financer", una etiqueta que en boca d'un exministre d'Espanya recordava altres casos de conversió a postulats allunyats del políticament correcte, com ara el de l'exvicepresident dels Estats Units, Al Gore.

Joan Majó va demanar a partits i polítics que canviïn la seva manera de fer i també a la societat

que sigui conscient dels límits del nostre sistema econòmic. “No cal ser molt llest per preveure que quan hi hagi 2.500 milions de persones consumint com ara ho fan els 800 que viuen al món occidental, la situació serà insostenible”, va concloure. I va aportar una dada per a la reflexió: “amb un vol a Nova York consumim tanta energia com la que menjarem en 20 anys”. (Aquí també em va fer venir Al Gore al cap).

En el capítol de conclusions i consells Majó va apostar per resituar la política en els seus justos termes, reforçar el paper de l'estat, reformar el sistema de partits i propiciar una revolució en els valors socials. Totes elles qüestions de gran abast i gens fàcils d'encabir en un programa electoral o en un eslògan. Si la política és pedagogia, com deia Campalans, la feina que tenen per davant els polítics d'esquerra és immensa, sobretot en un context de reforç de les pors col·lectives sobre les quals avança sense parar l'onada conservadora.

Consell Social

- Comissions Obreres - CCOO
- Unió General de Treballadors - UGT
- Fundació Josep Irla
- Fundació l'Alternativa
- Fundació Nous Horitzons
- Fundació Rafael Campalans

- Acció Escolta de Catalunya
- Acció Jove - Joves de CCOO
- Associació Catalana per la Pau
- Avalot
- Casals de Joves de Catalunya
- Cooperació
- Entorn SCCL
- Escola Lliure El Sol
- ESPLAC - Esplais Catalans
- Fundació Catalunya Segle XXI
- Fundació Ferrer i Guàrdia
- Fundació Pere Ardiaca
- Fundació Terra
- SOS Racisme

- Associació de Joves Estudiants de Catalunya - AJEC
- Associació d'Estudiants Progressistes - AEP
- Ateneus Laics
- Col·lectius de Joves Comunistes - CJC-Joventut Comunista
- Estudiants en acció
- Fundació Cipriano García
- Fundació Josep Comaposada
- Joventut Socialista de Catalunya
- Joves d'Esquerra Verda – JEV
- Món-3

- Associació Catalana d'Investigacions marxistes
- Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC
- Coordinadora per a la Memòria Històrica i Democràtica de Catalunya
- Fundació La Fàbrica
- Sin Permiso
- Suburbe-Associació Cultural Estenent el desastre
- DeBarris sccl

Ponències 2010

Les solucions passen per l'esquerra

UPEC **Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya**

Amb la col·laboració de

 **Generalitat
de Catalunya**

 **Diputació
Barcelona**

Ajuntament de Barcelona